

El referent de Marco Miranda

ARXIU FÉLIX MARCO

Marco Miranda en un míting republicà a la plaça de bous de València, el 20 d'octubre del 1930.

“Serà el primer diputat valencianista a Madrid des de la Segona República, quan va ser diputat Vicent Marco Miranda.” L’afirmació es va repetir amb insistència durant les dues setmanes que va durar la campanya de les darreres eleccions, a les qual per primera volta es presentava Compromís. La idea s’esbombava des de la coalició mateix, i des d’aquí a la premsa, que ha reverberat el missatge indefinidament fins a fer-lo arrelar entre l’opinió pública. Al capdavall, la referència a la Segona República dota el missatge –i l’objectiu últim que es pretenia assolir, és a dir, el vot– de transcendència

De Joan Baldoví s’ha dit que serà el primer diputat valencianista des que Vicent Marco Miranda, d’Esquerra Valenciana, tingué aquesta responsabilitat durant la Segona República. EL TEMPS ressegueix la trajectòria de Marco Miranda, el polític que va canalitzar les ànsies nacionalistes dels valencians abans de l’esclat de la guerra.

històrica. Ara bé, com Baldoví mateix va indicar durant la campanya i apunta a l’entrevista que precedeix aquestes

pàgines, la frase no suporta el rigor històric. Perquè en el lapse de temps que va de Vicent Marco Miranda a

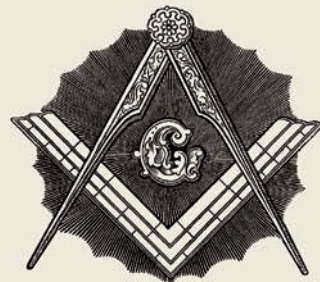
Joan Baldoví alguns altres han assumit aquesta mateixa responsabilitat a Madrid. Francesc de Paula Burguera –també suecà–, membre del Partit Democràtic i Liberal del País Valencià, en fou el primer. De Paula Burguera accedí a l'hemicicle l'any 1977, després d'integrar la seua formació a la Unió de Centre Democràtic, que després abandonà. Dues dècades llargues més tard arribà el torn d'Agustí Cerdà. El president d'Esquerra Republicana del País Valencià va obtenir l'acta de diputat l'any 2004 per la circumscripció de Barcelona i des de la tribuna d'oradors va defensar els interessos de catalans i valencians.

Amb tot –i feta l'anotació–, paga la pena de recuperar la figura de qui fou la veu dels valencians a Madrid abans de l'esclat de la guerra del 36. Qui era Marco Miranda? En quina mesura es pot considerar un precursor del nacionalisme al País Valencià? Valencianista convençut, Marco Miranda va ocupar un escó a les Corts l'any 1936 en representació d'Esquerra Valenciana (EV), partit situat a l'òrbita del nacionalisme d'esquerres que es presentà a les eleccions sota el paraigua del Front Popular. Ja a l'hemicicle s'integrà en el grup minoritari d'Esquerra Republicana de Catalunya, formació amb la qual EV mantenia, més enllà del Parlament, una relació estreta.

L'etapa blasquista. Tanmateix, abans d'arribar a la capital espanyola la trajectòria de Marco Miranda va fer uns quants torns. Nascut a Castelló l'any 1880, però molt vinculat a Borriana, Marco Miranda es va establir a València l'any 1905 per a treballar al diari *El Pueblo*, el periòdic fundat per Vicente Blasco Ibáñez, que en aquell moment era dirigit per Félix Azzati. A la redacció del diari, va començar a ensumar l'influx blasquista que, poc temps després, va convertir en militància política a les files del Partit d'Unió Republicana i Autonomista (PURA). L'any 1920 fou designat primer tinent alcalde del consistori del cap i casal. A partir d'aquell moment ja no s'apartà de la política. De primer com a regidor, després com a alcalde provisional, aquell mateix any com a governador civil de Còrdova i a continuació com

La maçoneria del germà Liberto

Si bé el perfil polític de Vicent Marco Miranda ha estat traçat a bastament en la bibliografia valenciana, hi ha un vessant de la vida del polític valencià que és desconegut per a la majoria. Es tracta de la seua pertinença a la maçoneria, “un element clau que ens permet d'entendre una bona part de la seua actuació política i social”, segons que explica l'historiador Vicent Sampedro al llibre *La repressió franquista al País Valencià* (Editorial 3i4). Cal no perdre de vista que la seua filiació no era un element gens extraordinari: molts altres polítics d'ascendència republicana i autonomista formaven part d'alguna lògia. Entre aquests, Juli Just, Martín Civera, Fernando Valera i Félix Azzati.

Segons les dades compilades per Sampedro, Marco Miranda va ingressar a la maçoneria l'any 1921, quan ja tenia 41 anys, a través de la Lògia Federació Valentina, pertanyent a la Federació del Gran Orient Espanyol. A partir d'aquell moment, va desenvolupar una intensa vida maçònica, i va anar ascendint graus i assumint successives responsabilitats. L'any 1926 va abandonar la Federació Valentina per a ingressar en la molt més polititzada Patria Nueva. El compromís de Marco Miranda amb la maçoneria era fora de dubte. En fou bona prova la seua posició a les Corts espanyoles, quan el 6 de febrer del 1935 una colla de diputats de dreta i d'extrema dreta van presentar una proposició no de llei que prohibia que els membres dels cossos armats pertanyeren a la maçoneria. A més de votar-hi contràriament, el diputat valencià pujà a la tribuna d'oradors per a exposar amb claredat la seua condició de maçó i la defensa de la maçoneria.

Acabada la guerra –i iniciada la repressió–, la filiació a la maçoneria va ser un agreujant a la complicada posició política del germà Liberto. Delatat per antics germans, el 9 de gener del 1942 el Tribunal Especial de Repressió de la Maçoneria i el Comunisme el condemnà per un delictes de maçoneria a una pena de trenta anys de reclusió major i la prohibició d'ocupar càrrecs públics. Amagat com estava, mai no va trepitjar la presó. Amb tot, el seu compromís maçó es reflecteix amb claredat a *In ille tempore*, títol que va donar a les memòries que va escriure l'any 1942: “Ningú més lliure que el maçó ni més obligat a rebutjar actes en pugna amb la seua consciència. [...] Escèptic quant a creences, doctrines i partits, només en la maçoneria m'ha semblat albirar veritats immutables, eternes.”

a diputat en les tres legislatures republicanes. En aquest període, a Marco Miranda li va correspondre de viure els decisius dies de la proclamació de la Segona República, que en part va protagonitzar. Republicà convençut era present i participà en els actes espontanis de proclamació que van tenir lloc a València per a celebrar l'inici del nou règim. Per elecció dels seus companys al consistori, Marco Miranda va ser escollit alcalde. El càrrec, però, fou

només transitori. Al cap de pocs dies, Alejandro Lerroux, aleshores ministre d'estat, li va trucar per a nomenar-lo governador civil de Còrdova, càrrec que l'allunyà temporalment del País Valencià.

Com apunta Antoni Furió a *Història del País Valencià* (edicions 3i4), l'adveniment de la República va afavorir el renaixement del valencianisme polític, després de la persecució a què l'havia sotmès la dictadura de Primo de Rive-

ARXIU FÈLIX MARCO

Sigfrid Blasco, Fausti Valentín i Vicent Marco Miranda, a la porta del Govern Civil de València el 14 d'abril del 1931.

ra. A les dues opcions valencianistes ja consolidades els anys precedents –ço és, per la dreta, la Unió Valencianista, fundada l'any 1918 i pròxima ideològicament a la Lliga Regionalista de Cambó; i, per l'esquerra, l'Agrupació Valencianista Republicana, creada el 1930 i inspirada en el model d'Esquerra Republicana de Catalunya–, s'afegiren un poti-poti de sigles que abastava un espectre ideològic ampli però que compartia un mateix tarannà valencianista.

En aquest context de redreçament nacional, Vicent Marco Miranda anà covant un distanciament cada volta més accentuat respecte als blasquistes. Assolida la quimera republicana l'any 1931, Marco –igual que més col·legues seus– se sentia de dia en dia més incòmode en una organització –aleshores dirigida per Sigfrid Blasco-Ibáñez– que considerava cada vegada més dretana i antiautonomista. Al final, la convivència entre els diversos corrents interns es féu insostenible.

L'estat valencià. Tot plegat va menar a una escissió i a la fundació, l'any 1934, d'Esquerra Valenciana. El liberalisme polític, el reformisme social i l'autonomisme del País Valencià constituïen l'esquelet bàsic que havia de sustentar una aventura política en què

Una biografia en dades

■ 1880

Naix a Castelló de la Plana i es trasllada poc després a Borriana.

■ 1905

S'integra a la redacció d'*El Pueblo*. N'arribà a ser redactor en cap.

■ 1931

És escollit alcalde de València.

■ 1931

Abandona l'alcaldia, després de ser nomenat governador de Còrdova.

■ 1933

És escollit diputat pel Partit d'Unió Republicana Autonomista (PURA), que formava part de la CEDA.

■ 1934

Deixa el PURA i funda Esquerra Valenciana.

■ 1936

És escollit diputat a Corts per Esquerra Valenciana, integrada dins el Front Popular. A les Corts, s'incorporà a la minoria parlamentària d'Esquerra Catalana.

■ 1939

S'amaga a València per a evitar la repressió franquista.

■ 1941

Se'n va a Borriana, a casa d'una de les seues germanes.

■ 1946

Es mor en un xalet de la Malva-rosa.

també s'embarcaren Juli Just, Fausti Valentín, Hèctor Altabàs i Vicent Alfaro. Prohoms del nacionalisme de Castelló i Alacant s'hi incorporaren en anys successius. El 1937, quan EV va dur a terme el segon congrés, ja tenia 10.000 afiliats. De les actes d'aquell congrés es poden desprendre alguns dels principis bàsics en què recolzava la formació. A la ponència del comitè executiu, per exemple, Vicent Alfaro escrivia que EV "considera els fills del País Valencià majors d'edat", que no admeten "ni els calen tuteles de ningú". D'una altra banda, apuntava Alfaro, "la llengua oficial d'un País deu ésser la pròpia llengua vernacle; així la del País Valencià és la Valenciana, la qual juntament amb la que es parla a Catalunya i les Balears forma una unitat superior lingüística i espiritual". En l'àmbit estrictament polític, EV era partidari de la constitució d'un estat valencià dins una república federal i en aquesta línia fou responsable de la redacció d'un avantprojecte d'"Estatut de la Regió Valenciana".

Lluny de diluir el seu discurs entre l'amalgama de partits i partidets sorgits arran de la proclamació de la Segona República, Esquerra Valenciana s'integrà en el Front Popular. Sota el seu paraigua va concórrer a les eleccions del 1936, en què Vicent Marco Miranda va obtenir l'acta de diputat. D'aquesta manera, Marco Miranda, que les dues legislatures anteriors ja havia estat diputat sota les sigles del PURA, es convertí en el primer valencianista que es feia sentir a la tribuna d'oradors de les Corts espanyoles. I, a més, s'integrava en el grup d'Esquerra Catalana, amb què materialitzà la connexió que sempre havia existit entre catalanisme i valencianisme.

Al final, la guerra va frustrar aquest precedent del nacionalisme valencià. L'enfrontament estrictament polític va quedar fora de joc. Acabat el conflicte bèl·lic, a Marco Miranda, com a tants altres, només els va quedar l'opció d'amagar-se per a escapolir-se de la repressió. El 1946, a l'edat de 66 anys, i després de veure com molts dels seus coreligionaris eren empresonats, es morí al seu xalet de la Malva-rosa.

Violeta Tena